***dr Wiesława Załoga***
*Wydział Bezpieczeństwa, Logistyki i Zarządzania*
*Wojskowa Akademia Techniczna*
*ORCID 0000-0001-7758-0187*

# POLSKA WOBEC WSPÓŁCZESNYCH ZAGROŻEŃ

## POLAND AGAINST CONTEMPORARY THREATS

**Streszczenie**
W opracowaniu przedstawiono jakie mogą wystąpić współczesne zagrożenia. Zapewnienie bezpieczeństwa narodowego Polsce to zadanie trudne. W obliczu nowych zagrożeń pojawia się konieczność sprostania im. Zagrożenia łączone są z możliwością wystąpienia takich reakcji, które utrudniają lub uniemożliwiają realizację np. egzystencji, rozwoju (wartości) uwypuklanych w naukach społecznych, albo wykonywanie funkcji i zadań (korzystanie z wartości użytkowych), jak jest to rozumiane np. w odniesieniu do urządzeń technicznych.
Współczesne rozumienie zagrożeń bezpieczeństwa narodowego określić można jako: istniejące lub potencjalne zjawiska, działania bądź sytuacje godzące w interesy narodowe i wartości, kreujące niebezpieczeństwo dla: zdrowia i życia, warunków bytowych, środowiska i mienia. Prowadzą one zarazem do zniszczenia lub destabilizacji organizacji życia państwowego i społecznego, ograniczając możliwości rozwoju.

**Słowa kluczowe**: bezpieczeństwo, byt, ekologia, egzystencja, zjawiska

**Abstract**
The study presents what contemporary threats may occur. Ensuring national security for Poland is a difficult task. In the face of new threats, there is a need to face them. Threats are combined with the possibility of such reactions that hinder or prevent the implementation of e.g. existence, development (values) highlighted in social sciences, or the performance of functions and tasks (the use of utility values), as understood e.g. in relation to technical devices .
Contemporary understanding of threats to national security can be defined as: existing or potential phenomena, actions or situations that harm national interests and values, creating a threat to health and life, living conditions, the environment and property. They also lead to the destruction or destabilization of the organization of state and social life, limiting development opportunities.

**Key words:** safety, existence, ecology, existence, phenomena

## Wstęp

Nowy wymiar politycznego funkcjonowania państw w wymiarze zarówno wewnętrznym, jak i zewnętrznym – na arenie międzynarodowej, czy w przypadku mocarstw nawet o zasięgu globalnym stanowi dziś pochodną rozwijających się struktur politycznych, ciągle zmienianych i rozbudowywanych w celu zapewnienia jak najlepszego i najsprawniejszego ich funkcjonowania.

Potrzeba bezpieczeństwa jest obecna od początku istnienia życia na naszej planecie i jest ważnym elementem ewolucji gatunkowej. Człowiek jako jedyna istota na naszej planecie obdarzona wolną wolą i umiejętnością modyfikowania środowiska dla swoich potrzeb od zarania dziejów zmaga się z niszczycielskimi siłami natury, a także negatywnym oddziaływaniem ze strony innych ludzi. Wobec tych negatywnych zjawisk kolejne pokolenia wnoszą olbrzymi wysiłek, aby skutecznie przeciwstawiać się odpowiednio przed nimi zabezpieczyć. Od skuteczności tych wysiłków zależą życie i szczęście jednostek oraz losy całych narodów. Bezpieczeństwo jest, więc nadrzędną wartością ludzkości, która jest zarazem celem każdego państwa.

## 1. Bezpieczeństwo i jego rodzaje

Pojęcie „bezpieczeństwo" wywodzi się od łacińskiego słowa *securitas*, które oznaczającego polityczną stabilność. Według słownika języka polskiego bezpieczeństwo w ujęciu ogólnym to „stan bez zagrożeń, spokoju, pewności. W znaczeniu ogólnospołecznym bezpieczeństwo obejmuje zaspokojenie potrzeb: istnienia, przetrwania, pewności, stabilności i całości3. Pojęcie to występuje w wielu dyscyplinach naukowych: politologii, nauce o stosunkach międzynarodowych, historii, socjologii, psychologii, ekonomii i prawie. Od dłuższego czasu następuje ewolucja pojmowania bezpieczeństwa, poszerza się zakres postrzegania tego zjawiska, zwłaszcza od zakończenia zimnej wojny proces ten uległ szczególnemu przyspieszeniu.[1]

Pojęcie bezpieczeństwa jest nierozerwalnie związane z podstawowymi potrzebami każdego człowieka i grup społecznych, dlatego też zapewnienie bezpieczeństwa obywatelom należy do podstawowych funkcji każdego państwa. Z punktu widzenia obywatela bezpieczeństwo jest związane z poczuciem, że podstawowe wartości państwa, tj. istnienie, przetrwanie i rozwój, są zagwarantowane. Konstytucja Rzeczpospolitej Polskiej uwzględnia konieczność zagwarantowania bezpieczeństwa narodowi polskiemu. Artykuł 5 Konstytucji Rzeczpospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku mówi: „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli,

[1] *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa*, red. Sulowski S., Brzeziński M., Warszawa 2009, s.76

strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju". Artykuł 146 określa obowiązki Rady Ministrów i administracji rządowej. Wg ustępu 4, punktu 7, Rada Ministrów „zapewnia bezpieczeństwo wewnętrzne państwa oraz porządek publiczny". Przez bezpieczeństwo rozumiemy również proces, w którym podlega ono ciągłym zmianom, dostosowując się do środowiska międzynarodowego.[2]

Przykładowo dla podmiotu jakim jest państwo możemy wyodrębnić dziedziny bezpieczeństwa takie jak: bezpieczeństwo ekonomiczne, socjalne, militarne, publiczne, ekologiczne, informacyjne, energetyczne itp. Bezpieczeństwo rozpatruje się również często w wymiarze wewnętrznym oraz zewnętrznym, choć granica ta w czasach intensywnej globalizacji zaciera się. Wyróżniamy również stan i proces bezpieczeństwa. Proces bezpieczeństwa możemy określić jako działalność podmiotu w celu stworzenia pożądanego stanu bezpieczeństwa. Natomiast stan bezpieczeństwa w swej istocie jest niemierzalny. W ujęciu szwajcarskiego politologa D. Frei, może on przybrać następujące postacie:

1. *stan braku bezpieczeństwa – wówczas, gdy występuje duże rzeczywiste zagrożenie, a postrzeganie tego zagrożenia jest prawidłowe;*
2. *stan obsesji występuję wtedy, gdy nieznaczne zagrożenie postrzegane jest jako duże;*
3. *stan fałszywego bezpieczeństwa ma miejsce wówczas, gdy zagrożenie jest poważne, a postrzegane bywa jako niewielkie;*
4. *stan bezpieczeństwa występuje wtedy, gdy zagrożenie zewnętrzne jest nieznaczne, a jego postrzeganie prawidłowe.*

Obecnie bezpieczeństwo narodowe rozpatrywane jest w szerszym aspekcie aniżeli w wojskowym i politycznym, na co miała wpływ globalizacja zagrożeń oraz upadek świata dwubiegunowego. Wciąż jednak bezpieczeństwo militarne i polityczne stanowią istotny cel polityki i strategii bezpieczeństwa większości państw. Współcześnie do głównych zagrożeń występujących w środowisku międzynarodowym zaliczyć możemy terroryzm międzynarodowy, zorganizowaną przestępczość mafijną, nielegalny handel bronią, braki żywności, surowców, a nawet wody, zagrożenia dla środowiska naturalnego człowieka (p. problem tzw. „dziury ozonowej" nad Ziemią), niekontrolowany przyrost naturalny, choroby epidemiczne (oraz AIDS), znaczące dysproporcje rozwojowe i inne[8]. Niektóre z nich mogą nakładać się na siebie lub potęgować inne, co powoduje efekt synergii, zwiększając tym samym ich destrukcyjne oddziaływanie. Realne zagrożenia przybieraj postać zjawisk określanych jako kryzys lub konflikt. Nie zawsze prawidłowo rozróżnia się te dwie kategorie pojęciowe. Kryzys możemy określić jako pewien szczególny stan wewnętrzny podmiotu. Natomiast konfliktem nazywamy konfrontacyjny typ relacji podmiotu z innym podmiotem. Kryzysy mogą być powodowane zarówno przez

[2] Tamże

czynniki wewnętrzne jak i zewnętrzne. Zdarza się również, że stają się następstwem także zdarzeń losowych takich jak p. klęsk żywiołowe, katastrofy itp.[3]Znaczenie bezpieczeństwa narodowego możemy rozpatrywać na trzy sposoby:[4]

- w znaczeniu centralnej kategorii społecznej – bezpieczeństwo jest dla jednostek, grup społecznych, państwa pierwotną, egzystencjalną potrzebą i wartościom, jednocześnie jest nadrzędnym celem działania organizacji państwowej i społecznej;
- w znaczeniu funkcjonalnym – bezpieczeństwo jest naczelną misją narodową społeczeństwa i państwa, która polega na ochronie i obronie wartości i interesów narodowych przed potencjalnymi i realnymi zagrożeniami oraz tworzeniu warunków do swobodnego rozwoju;
- w znaczeniu strukturalnym – to całokształt organizacji i przygotowania państwa do tworzenia bezpieczeństwa narodowego, którego podstawą jest cywilna i wojskowa organizacja ochrony i obrony narodowej.

## 2. Rodzaje zagrożeń

Jedną z podstawowych typologii zagrożeń w literaturze przedmiotu jest typologia według źródła zagrożeń. Często podział źródeł zagrożeń jest dychotomiczny i dotyczy środowiska naturalnego oraz działalności człowieka[5]. Kolejnym przykładem podziału zagrożeń jest ich podział na zagrożenia pierwotne oraz wtórne. Dla przykładu pierwotnym zagrożeniem naturalnym jest powódź, natomiast głód, masowe zgony czy epidemie są zagrożeniem wtórnym wynikającym ze skutków powodzi. Zagrożenia możemy podzielić również ze względu na kierunek oddziaływania na podmiot bezpieczeństwa. Mogą one pochodzić ze środowiska bezpieczeństwa, w którym funkcjonuje podmiot (zagrożenia zewnętrzne) lub wynikające z funkcjonowania samego podmiotu (zagrożenia wewnętrzne). Do zagrożeń zewnętrznych (przyjmując za podmiot bezpieczeństwa państwo) zaliczamy zazwyczaj terroryzm, agresja zbrojna, katastrofy techniczne, globalne kryzysy ekonomiczne, itd. Natomiast za zagrożenia wewnętrzne możemy uznać zjawiska takie jak bezrobocie, niepokoje społeczne, rozpad struktur państwowych, przestępczość czy lokalne zagrożenia wynikające z negatywnego oddziaływania sił natury takie jak powodzie czy trąby powietrzne. Istnieją również inne kryteria podziału, czego przykładem może być podział na zagrożenia czasu pokoju i wojny.[6]

[3] Rutkowski C., *Sieć bezpieczeństwa*, AON, Warszawa 2009
[4] Tamże
[5] B. Ulijasz, Czynniki kształtujące poziom bezpieczeństwa państwa, w . T. Bąk, Z. Ciekanowski, L. Szot, Determinanty bezpieczeństwa człowieka a rozwój regionalny, P W S T – E w Jarosławiu, Jarosław 2013, s. 109
[6] Huzarski M., *Zmienne podstawy bezpieczeństwa i obronności państwa,* AON, Warszawa 2009, s. 78.

W niektórych przypadkach jednak trudno oddzielić jest zagrożenia wewnętrzne od zagrożeń zewnętrznych. Dobitnym przykładem tego typu zagrożenia jest chociażby terroryzm oraz przestępczość. Ugrupowania terrorystyczne funkcjonujące wewnątrz danego państwa mogą negatywnie oddziaływać na bezpieczeństwo innych państw przekraczając tym samym bez trudu granice w zglobalizowanym świecie. Również przestępczość stanowi poważny współczesny problem dla bezpieczeństwa wewnętrznego wielu państw, jednak powiązania wielu grup przestępczych wykraczają daleko poza granice jednego państwa. Wielu badaczy zgodnych jest co do tego, że współcześnie zaciera się granica pomiędzy bezpieczeństwem wewnętrznym, a zewnętrznym.[7]

Współczesne zagrożenia związane ze sferą polityczną są problemem wielowymiarowym, stanowiącym, szczególnie dzisiaj, nową jakość ze względu na obecne uwarunkowania systemu. Zarówno źródła, jak i rodzaje współczesnych zagrożeń politycznych są różnorodne – prócz starych i znanych wciąż pojawiają się nowe, wynikające z postępu w wielu sferach działalności człowieka – nie tylko politycznej. Sfera polityczna stanowi tylko jedną z dziedzin działalności. Niemniej, same zagrożenia polityczne można podzielić według dwóch kategorii: zagrożeń wewnętrznych – mających swe źródło wewnątrz danej struktury politycznej, oraz zagrożeń zewnętrznych – pochodzących z zewnątrz, i mających destabilizujący wpływ na poszczególnych aktorów politycznych. Zasadnicze zagrożenia polityczne są problemami mającymi decydujący wpływ na stabilność sfery politycznej, zarówno wewnętrznej, jak i zewnętrznej. Stanowią one główne problemy współczesnego Świata, które trzeba rozwiązać, jeśli chcemy utrzymać stabilność polityczną, a także społeczną.[8]

Zasadnicze zagrożenia polityczne o charakterze wewnętrznym mają swe źródło wewnątrz danej struktury politycznej, wywierając na nią destabilizujący wpływ bez rozszerzania się na, zewnątrz, chociaż, jak już wspomniałem, granice są niejednoznaczne i dosyć umowne, przez co wewnętrzne czynniki mające negatywny wpływ na daną sferę polityczną, mogą rozszerzać się na zewnątrz – destabilizując sytuację polityczną w bliższym lub dalszym sąsiedztwie, regionie, bądź też, w wyjątkowych przypadkach, mieć o wiele większy zasięg.[9]

Najczęściej w odniesieniu do zasadniczych współczesnych zagrożeń politycznych o charakterze wewnętrznym stosowane jest podmiotowe kryterium podziału. Wyróżniamy wówczas zagrożenia: polityczne, militarne, ekonomiczne, społeczne, kulturowe, ekologiczne i informacyjne.[10]

[7] Tamże
[8] Rutkowski C., *Sieć bezpieczeństwa,* AON, Warszawa 2009
[9] Tamże
[10] Huzarski M., *Zmienne podstawy bezpieczeństwa i obronności państwa, Warszawa 2009*

Niestabilność polityczną i problemy gospodarcze oraz społeczne państwa można w dużej mierze tłumaczyć brakiem odpowiednich podstaw etycznych osób reprezentujących instytucje obdarzone zaufaniem społecznym. Patologie występujące w sferze publicznej mają wpływ na rozpad więzi społecznych, spadek zaufania do państwa i instytucji demokratycznych. Niszczą wolny rynek, pogłębiają biedę i nierówności społeczne, wywierają niekorzystny wpływ na konsumpcję i inwestycję.

Zagrożenia polityczne mieszczą się zarówno w bezpieczeństwie międzynarodowym jak i wewnętrznym. Postępujący globalizm zmusza nas do postrzegania tych zjawisk we wzajemnych zależnościach i wieloaspektowych relacjach. Mogą one doprowadzić do obalenia legalnych władz, naruszenia racji stanu czy też podważenia pozycji państwa na arenie międzynarodowej. Do najważniejszych zagrożeń politycznych można zaliczyć:[11]

- nieprzestrzeganie praw i wolności obywateli;
- rozwój agresywnych religii i ideologii;
- upartyjnienie struktur państwa;
- ingerencję w wewnętrzne sprawy państwa;
- zmiany granic w otoczeniu państwa;
- wspieranie międzynarodowego terroryzmu.

Przedmiotem naszych zainteresowań powinna być sytuacja w państwach leżących w bezpośrednim otoczeniu Polski. Wprawdzie nie mamy obecnie podstaw do negatywnych ocen w tym względzie, ale jednak powinniśmy prowadzić ciągłe obserwacje zmian zachodzących w tych państwach.

Postępujące procesy globalizacji, wzrost znaczenia handlu zagranicznego i współpracy międzynarodowej generują wzrost *zagrożeń o charakterze ekonomicznym.* W ujęciu bardziej szczegółowym wymienia się następujące zakresy zagrożeń:[12]

- blokady i dyskryminacja gospodarcza;
- egoizm ekonomiczny;
- przestępczość gospodarcza;
- dostęp do surowców, zwłaszcza energetycznych;
- funkcjonowanie sieci informatycznych;
- dostęp do nowoczesnych technologii;
- niestabilność finansowa;
- szpiegostwo przemysłowe.

Najbardziej zagrożone ekonomicznie są kraje biedne i zacofane gospodarczo, są one często wykorzystywane przez kraje o wysoko rozwiniętej gospodarce. W naszych obecnych uwarunkowaniach ekonomicznych, po przystąpieniu do Unii Europejskiej nasze zagrożenia ekonomiczne bardzo się

[11] *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, 2002, s. 37.
[12] Tamże, s.38.

zmniejszyły, a dzięki odpowiedzialnej polityce staliśmy się liderem w przezwyciężaniu obecnego kryzysu.

Przyjmuje się obecnie, iż zagrożenia społeczne odnoszą się do wszystkiego, co zagraża życiu i zdrowiu, tożsamości narodowej społeczeństw, bezpieczeństwu socjalnemu i publicznemu. Do szczególnych zagrożeń możemy zaliczyć:[13]

- naruszenie praw człowieka i podstawowych wolności;
- uprzedzenia kulturowe i religijne;
- dyskryminacja wszystkich mniejszości;
- patologie społeczne;
- masowe migracje;
- kryzysy demograficzne.

Wśród zagrożeń społecznych szczególnie niebezpiecznym zjawiskiem staje się przestępczość zorganizowana. Wzrasta jej zasięg i wpływ, jej działania charakteryzuje brutalność i bezwzględność w działaniu w celu osiągnięcia korzyści. Często dochodzi do przenikania struktur przestępczych w szeregi administracji ustawodawczej, co ma dopomóc w legalizacji przestępczej działalności czy praniu brudnych pieniędzy.

Dynamiczny rozwój przemysłowy, wykorzystujący najnowsze osiągnięcia naukowo-techniczne przyczynił się do naruszenia równowagi między człowiekiem i przyrodą. Do zagrożeń ekologicznych możemy zaliczyć:[14]

- niekontrolowaną eksploatację zasobów naturalnych;
- zanieczyszczenie powietrza, gleby i wody;
- brak gospodarki odpadami komunalnymi;
- katastrofy naturalne i przemysłowe;
- stosowanie niebezpiecznych technologii.

Efekty zagrożeń ekologicznych są już odczuwalne w postaci efektu cieplarnianego, zmian klimatycznych, nasilenia się katastrof naturalnych i podnoszenia się poziomu wód. Pozytywnym zjawiskiem jest dostrzeganie tych zagrożeń i podejmowanie skutecznych działań systemowych mających ograniczyć skalę zagrożeń.

Zagrożenia militarne to taki splot zdarzeń w stosunkach międzynarodowych, w których z dużym prawdopodobieństwem może nastąpić ograniczenie lub utrata warunków do niezakłóconego bytu i rozwoju państwa, albo naruszenie bądź utrata jego suwerenności i integralności terytorialnej – w wyniku zastosowania wobec niego przemocy zbrojnej (militarnej). Należy dodać w tym miejscu, że użycie sił zbrojnych jest często narzędziem do osiągania celów polityki państwa. Cytując klasyka sztuki wojennej Carla Von Clausewitza „…*Wojna jest dalszym ciągiem stosunków politycznych, przeprowadzeniem ich*

[13] Rutkowski C., *Sieć bezpieczeństwa,* AON, Warszawa 2009, s.96.
[14] Huzarski M., *Zmienne podstawy bezpieczeństwa i obronności państwa,* AON, Warszawa 2009, s.36.

*innymi środkami...".* Siłę militarną można stosować bezpośrednio lub pośrednio. Przykładowo mogą to być:[15]

- blokada militarna;
- szantaż militarny;
- prowokacja militarna;
- incydent graniczny;
- ograniczone użycie środków przemocy zbrojnej;
- zbrojne starcie graniczne;
- napaść zbrojna grup nieformalnych;
- konflikt lokalny;
- konflikt między państwami;
- dywersje militarne;
- demonstracja siły.

## 3. Zagrożenia dla Polski

Polska jest państwem suwerennym. Na tą suwerenność pracowały pokolenia Polaków, mając na uwadze fakt, że przez 123lata Polska nie istniała na mapach. II wojna światowa była kolejnym wydarzeniem, które pozbawiło Polskę suwerenności aż do 1989 roku. Daje to nam wgląd na to jak cenną wartością jest ten przymiot naszego państwa. Obecny rząd, prezydent i wielu innych Polaków nierzadko patriotów, pracuje nad umacnianiem suwerenności Rzeczypospolitej oraz jej znaczenia na arenie międzynarodowej.

Po rozpadzie bloku komunistycznego Polska znalazła się w Europie wolnej od sztucznych podziałów. Przystąpienie naszego kraju do Sojuszu Północnoatlantyckiego 12-03-1999 i Unii Europejskiej 1-03-2004 sprawiło, że Polska na pewno stała się krajem bezpieczniejszym. Dało to większe gwarancje na nienaruszalność naszych granic. Rozszerzyło to nasze możliwości rozwoju, możliwości do większego zaistnienia i działania na arenie międzynarodowej[16]. Stan, w jakim aktualnie znajduje się nasz kraj musi być przez władze utrzymywany za pomocą odpowiednich działań.

We współczesnym świecie państwo Polskie staje przed nowymi dotąd nieznanymi nam wyzwaniami. Zmienność otaczającego nas środowiska mającego wpływ na bezpieczeństwo narodowe jest dynamiczna, dlatego szczególną troską naszego kraju musi być trafna ich interpretacja. Te działania mają na celu sprawić, aby Polska, a zwłaszcza jej obywatele mogli czuć się pewnie, mieć możliwość swobodnego rozwoju, nie odczuwać ryzyka przed utratą ważnych

[15] C. Rutkowski, *Sieć bezpieczeństwa*, AON, Warszawa 2009, s.101.
[16] Z. Ciekanowski, B. Ulijasz, *Zwalczanie terroryzmu w Unii Europejskiej*, P W S T – E w Jarosławiu, Jarosław 2015, s.124

rzeczy, wartości. Wśród tych wartości znajduje się często życie w niepodległym, suwerennym państwie. [17]

W XXI wieku Polska ma przed sobą wiele nietypowych wyzwań. Nie ciąży nad nami wizja światowego konfliktu jak miało to miejsce za czasów istnienia Układu Warszawskiego. Istnieje też małe prawdopodobieństwo wybuchu konfliktu zbrojnego na dużą skalę. Współczesne zagrożenia dla naszego państwa wiążą się procesami demograficznym, społeczno- ekonomicznymi, politycznymi i ekologicznymi. Zagrożenia natury militarnej wiążące się z przymusem użycia sił zbrojnych rozpatrzę w dalszej części mojej pracy. Współczesne pojmowanie zagrożenia bezpieczeństwa narodowego można określić jako: *potencjalne lub istniejące zjawiska, sytuacje bądź działania godzące w wartości i interesy narodowe, stwarzające niebezpieczeństwo dla: życia i zdrowia, warunków bytu, mienia i środowiska oraz destrukcji (destabilizacji) organizacji życia społecznego i państwowego, a także zniweczenia (osłabienia) możliwości rozwoju.* Zagrożenia bezpieczeństwa narodowego według kryterium przedmiotowego to:[18]

- zagrożenia polityczne;
- zagrożenia ekonomiczne;
- zagrożenia ekologiczne;
- zagrożenia militarne;
- zagrożenia społeczne, demograficzne.

Są to zagrożenia często utożsamiane jako gospodarcze. Obejmują handel, produkcję i dostęp do surowców, zwłaszcza energetycznych. Polska musi skupić się na zwiększeniu wzrostu gospodarczego aby nie dopuścić do powiększenia się dysproporcji w rozwoju ekonomicznym na tle innych państw[10]. Szczególnie ważnym dla naszego kraju aspektem jest uzależnienie gospodarki od dostaw ropy i gazu ziemnego. Gaz ziemny importowany głównie z Rosji (ponad 60% zużywanego gazu), uzależnia nas od tego kraju. Polska gospodarka powinna dążyć dywersyfikacji dostaw.

XXI wiek stawia przed Polską całkowicie nowy rodzaj zagrożeń związanych z ekonomią. Obecny kryzys ekonomiczny będzie rodził coraz to nowsze konflikty o zróżnicowanym tle. Polska jako członek NATO powinna zdawać sobie sprawę z tego, że czasy współczesne przyniosą nam konflikty o charakterze pozamilitarnym, a co z tego wynika Sojusz będzie musiał walczyć z nowymi nieznanymi sobie dobrze zagrożeniami. Przyczynami tego typu konfliktów mogą być:[19]

- kwestie dostępu do złóż surowców,
- walka o rynki zbytu,
- kwestie dostępu do nowoczesnych technologii,

[17] *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2014*
[18] *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2014*
[19] Tamże

- zasobów kapitału,
- możliwość uzależnienia od kapitałów obcych,
- korupcja,
- przestępczość gospodarcza.

Na konflikty takie należy się odpowiednio przygotować, gdyż mogą one rodzić niekonwencjonalne wojny. Dotychczasowa broń używana w konwencjonalnych konfliktach może okazać się nieadekwatna do zaistniałego problemu. Nastąpić może przewartościowanie. Nie stan armii będzie decydował o sile i przewadze lecz posiadane zasoby naturalne. Przykładem może być Rosja, która jest współczesnym „petrostate". Zastosowanie przez ten kraj zręcznie umotywowanego dla opinii publicznej szantażu energetycznego czy surowcowego, może wpływać na decyzje polityczne krajów.[20]

Kolejnym ważnym przykładem wyzwania dla bezpieczeństwa narodowego Polski w XXI wieku są obce kapitały rodzące manipulacje niektórych banków. Po rozpoczęciu reformy systemu bankowego w 1988 roku, okazało się, że Polska posiada zbyt mało własnego kapitału. Pociągnęło to za sobą konieczność uzyskania kapitału zagranicznych inwestorów, co udało się z zachowaniem korzystnej dla Polski dywersyfikacji jego źródeł[14]. Dzięki takiemu działaniu nasz kraj nie jest uzależniony od obcego kapitału z jednego źródła. W czasie kryzysu coraz częściej można zaobserwować, że banki zamieniły się w instytucje nastawione wyłącznie na zysk, który osiągnąć mogą za pomocą swoich klientów.

Pojawiające się zagrożenia w XXI wieku zostały zdominowane przez zagrożenia, które były dotychczas niedostrzegane bądź minimalizowane. Zagrożenia te zaliczane są jako zagrożenia ekologiczne. Występowanie ich nasiliło się w latach 60 kiedy zaczęto przeprowadzać przez niektóre mocarstwa prób z bronią jądrową i atomową. Katastrofa w Czarnobylu w 86 roku uświadomiła społeczeństwu, że występujące zagrożenia ogarnęły nie tylko terytorium państwa ale również poszczególne regiony. Ten typ zagrożeń może wystąpić dla Polski na skutek nieprawidłowych działań w obchodzeniu się ze środowiskiem naturalnym. Zagrożenia te mogą być spowodowane przez czynniki antropomorficzne, lub nieantropomorficzne:[21]

- cywilizacyjne: awarie techniczne chemiczne, katastrofy jądrowe, zanieczyszczenia odpadami, zanieczyszczenia ropą naftową oraz inne,
- naturalne: powodzie, susze, huragany, trąby powietrzne, długotrwałe mrozy, rozwój szkodników, pożary przestrzenne lasów.

Zagrożenia społeczne i demograficzne w dzisiejszych czasach są dla Polski bardzo palącym problemem. Nasze społeczeństwo starzeje się. Przyrost naturalny maleje. Polacy poszukują lepszych warunków bytu poza granicami wła-

[20] Flis J., Jakubczak R., *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku, wyzwania i strategie*, BELLONA, Warszawa 2006, s.56.
[21] Tamże, s.57.

snego kraju. To wszystko kumulując się daje duże zagrożenie na załamanie się systemu emerytalnego, spadek tempa wzrostu rozwoju gospodarczego. Najbardziej niebezpiecznym zjawiskiem jest nie dostrzeganie przez Polaków zagrożeń pozamilitarnych. Tych, które dotyczą nas codziennie bezpośrednio. W kontekście zagrożeń demograficznych, należy zwrócić uwagę na potrzebę ujednolicenia rozwoju naszego kraju. Polska aktualnie stara się o zrównoważenie tego rozwoju, zmniejszeniu różnic w zamożności Polaków. Dysproporcje w poziomie życia obywateli Polski, mogą niekorzystnie wpłynąć na spójność i integralność naszego społeczeństwa.

W każdym kraju na system bezpieczeństwa wewnętrznego składają się organy i urzędy o właściwości ogólnej, dla których problematyka bezpieczeństwa wewnętrznego stanowi tylko jeden z obszarów działania, oraz organy i urzędy wyspecjalizowane, dla których wskazana wyżej problematyka stanowi główny cel działania.[22]

W Polsce podmiotami o właściwości ogólnej, dla których problematyka bezpieczeństwa wewnętrznego stanowi tylko jeden z wielu obszarów działania, są przede wszystkim:

a) Sejm i senat, –które podejmują kwestie związane z bezpieczeństwem wewnętrznym w ramach konstytucyjnie określonych zadań i kompetencji, realizacji zadań kontrolnych,
b) Prezydent Rzeczpospolitej Polskiej (RBN i BBN) i Rada Ministrów (RZZK i RCB) –podejmujące te kwestie w ramach sprawowania władzy wykonawczej,
c) Terenowe organy władzy i administracji rządowej i samorządowej usytuowane na poszczególnych szczeblach podziału administracyjnego państwa.[23]

Podmiotami ***wyspecjalizowanymi***, dla których problematyka bezpieczeństwa wewnętrznego stanowi główny lub znaczny zakres działania są w Polsce przede wszystkim:

- Policja;
- Służby specjalne (ABW, CBA, AW, SKW, SWW);
- Straż graniczna;
- Straż pożarna;
- Siły Zbrojne RP, które realizują te zadania i kompetencje w granicach konstytucyjnie określonych obowiązków związanych z ochroną niepodległości państwa i niepodzielności jego terytorium oraz zapewnieniu bezpieczeństwa i nienaruszalności granic.

Kolejnym kierunkiem zmian w sferze podmiotowej systemu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa jest zwiększenie się liczby struktur, których aktywność

[22] Tamże. s. 59.
[23] Leszczyński M., *Bezpieczeństwo społeczne a współczesne państwo*, Zeszyty Naukowe Marynarki Wojennej, 2011, s.47.

ma charakter wysoko specjalistyczny i profesjonalny, Struktury te są skoncentrowane na ściśle określonych dziedzinach bezpieczeństwa wewnętrznego lub na wyraźnie określonych zagrożeniach i formach naruszenia bezpieczeństwa publicznego. Lista tych podmiotów jest długa i obejmuje m.in.:[24]

- Służba Ochrony Państwa;
- Straż Ochrony Kolei;
- Państwową Inspekcję Pracy:
- Państwową Straż Łowiecką;
- Państwową Straż Rybacką;
- Inspekcję Transportu Drogowego;
- Inspekcję Ochrony Środowiska;
- Inspekcję Sanitarną;
- Inspekcję Handlową.

Zgodnie z dyrektywą Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP z 2014 r. nadrzędnym celem państwa w dziedzinie bezpieczeństwa wewnętrznego jest: „utrzymanie zdolności do reagowania – odpowiednio do zaistniałej sytuacji – w przypadku wystąpienia zagrożeń bezpieczeństwa publicznego oraz bezpieczeństwa powszechnego, związanych z ochroną porządku prawnego, życia i zdrowia obywateli oraz majątku narodowego przed bezprawnymi działaniami oraz skutkami klęsk żywiołowych, katastrof naturalnych i awarii technicznych.

## Podsumowanie

Analizując współczesne zagrożenia bezpieczeństwa narodowego możemy pokusić się o konstatacje, że ich źródła wywodzą się przede wszystkim ze środowiska naturalnego oraz działalności człowieka. Pomimo faktu, że minęły już czasy zimnowojennej konfrontacji w tym wizja zagłady nuklearnej całej cywilizacji, na naszym globie wciąż obecne są zjawiska proliferacji broni ABC oraz konfliktów lokalnych. Konflikt Gruziński zdaje się potwierdzać tezę, że możliwość wystąpienia konfliktu zbrojnego na kontynencie Europejskim nie została wyeliminowana, a siła militarna wciąż odgrywa istotna rolę w stosunkach międzynarodowych. Również dążenia wielu państw takich jak Iran, a nawet niektórych organizacji terrorystycznych do zdobycia broni masowej zagłady są dowodem na to, ze świat w XXI wieku nie jest światem bezpiecznym. Zjawiska takie jak terroryzm i przestępczość transnarodowa w dobie globalizacji nabierają coraz większego znaczenia stanowiąc poważne zagrożenie dla ładu i bezpieczeństwa nie tylko poszczególnych państw ale i całego środowiska międzynarodowego. Gwałtowny przyrost populacji w rejonach najbiedniejszych oraz pogłębiająca się polaryzacja między bogatą „północą"

[24] *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2014*

i biednym „południem" stanowią obecnie jedne z największych wyzwań dla społeczności międzynarodowej, a niepodjęte w porę wyzwania często stają się zagrożeniami. Postęp cywilizacyjny, oprócz korzyści przynosi nieuchronnie nowe, coraz większe możliwości zagrożeń ludzkości i środowiska. Zagrożenia naturalne na skutek zmian klimatu sieją coraz większe spustoszenie pomimo faktu lepszego ich przewidywania i przygotowania się na ich negatywne oddziaływanie.

## Bibliografia:


1. *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa*, red. Sulowski S., Brzeziński M., Warszawa 2009.
2. Z. Ciekanowski, B. Ulijasz, *Zwalczanie terroryzmu w Unii Europejskiej*, PWST w Jarosławiu, Jarosław 2015.
3. Huzarski M., *Zmienne podstawy bezpieczeństwa i obronności państwa,* Warszawa 2009
4. Rutkowski C., *Sieć bezpieczeństwa,* AON, Warszawa 2009.
5. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2014,*Warszawa 2014.
6. Leszczyński M., *Bezpieczeństwo społeczne a współczesne państwo*, Zeszyty Naukowe Marynarki Wojennej, 2011.
7. Flis J., Jakubczak R., *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku, wyzwania i strategie*, BELLONA, Warszawa 2006.
8. B. Balcerowicz (red.): *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2002.
9. B. Ulijasz, *Czynniki kształtujące poziom bezpieczeństwa państwa*, w . T. Bąk, Z. Ciekanowski, L. Szot, *Determinanty bezpieczeństwa człowieka a rozwój regionalny*, PWST E, Jarosław 2013.